

Aristotelian Foundations of Cohen's Logic-Based Therapy

Mahdi Behniafar

Associate Professor of Philosophy, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran

Faezeh Khoshtinat *

Master's Student in Philosophy, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran

Abstract

1. Introduction

Eliot Cohen is one of the contemporary pioneers of philosophical counseling. He considers philosophical counseling as one of the branches of applied philosophy. His logic-based therapy (LBT) or his logic-based counseling and therapy is also a subcategory of this claim. His reason is that a philosophical counselor, especially a counselor with Logic-Base Therapy (LBT), empowers the skill of applying philosophy in everyday life, and this method provides his audience with a coherent, clear, and most importantly, methodical framework for applying philosophical ideas and methods in solving psychological problems (Cohen, 2015, p. 34). Cohen has always sought to develop logic-based therapy as an independent and reliable branch among philosophical counseling approaches. We can see this specific trajectory in his works from the very beginning of using philosophy in treatment.

On the one hand, we know that Aristotle, as a systematic philosopher, in the practical dimensions of his philosophy, not only asked what happiness is in life, but also sought to realize it. Cohen was inspired by this issue and generally believes that applying Aristotle's philosophy in philosophical counseling leads to the "self-care" of clients (Cohen, 2003, p. 18). In his treatment system, he has

* Corresponding Author: f_khoshtinat@atu.ac.ir

How to Cite: Behniafar, M., Khoshtinat, F. (2023). Aristotelian Foundations of Cohen's Logic-Based Therapy, *Hekmat va Falsafeh*, 19(76), 53-91. doi: 10.22054/WPH.2023.73418.2151

used not only Aristotle's logic and especially his approach to fallacies and his theory of practical analogies, but also Aristotle's moral philosophy and the concept of virtue and its practical application.

The main field of this research is philosophical counseling with a focus on Cohen's logic-based therapy (LBT method). Our main goal is to see how Cohen was able to use Aristotle's philosophy, especially his logic and moral philosophy, in philosophical counseling in his logic-based therapy system.

Research Question(s)

The main issue of this research is, in what sense Cohen's logic-based therapy should be considered Aristotelian. Answering this question requires answering at least two other questions: first, what is the contribution of Aristotle's moral and logical teachings in the establishment of logic-based therapy; secondly, how Cohen used the classical concepts and themes of Aristotle's philosophy during the establishment and development of this contemporary treatment method.

2. Literature Review

Following the development of philosophical counseling in recent years, and specifically about Cohen's method as one of the contemporary counseling and treatment methods, numerous articles and books have been written. Some of these researches have generally developed and described Cohen's LBT method, but none of them have directly addressed the influence and role of foundations and themes derived from philosophy and especially Aristotle's logic and methodology in the establishment and development of this method. However, the past valuable research about the LBT method will certainly help us in advancing the goals of this research.

The article *Metaphysics of logic-based therapy (LBT) in Cohen's view* (Nazarnejad, 2021) is a research that overlaps with part of our research goal and explains Cohen's method and its theoretical foundations. But this article does not focus specifically on the Aristotelian foundations and Aristotelian methodology of logic-based therapy. Perhaps Cohen himself made the most review of the background of our research. In 2000, he published a book called *Philosophers at Work*, and in its seventh chapter, he discussed the role of Aristotelian logic in professions such as law and medicine. He also

wrote a book titled *What would Aristotle do?* in 2003, where he discussed the role of Aristotle's philosophy in philosophical counseling. In fact, this book may have emphasized the importance of Aristotle in philosophical counseling among other important works of Cohen in his logic-oriented method, but so far, no independent or critical research has been published - especially by commentators - that simultaneously analyzes the effect of Aristotle's moral and logical foundations in logic-based treatment.

3. Methodology

Our philosophical method in this research is analytical, and as one of its aspects, we have analyzed documents. In this step of the analysis, we first collected the documents and then organized the claims and their content. Then, by explaining logic-based therapy (LBT) and searching for the obvious and hidden Aristotelian roots in this treatment method, we have presented our analysis and evaluation in connection with the Aristotelian foundations of logic-oriented therapy, especially based on the three aspects of the hypothesis proposed in the problem statement section.

4. Conclusion

In a comprehensive statement, from Cohen's point of view, the field of human feelings, emotions, and decisions has an inferential structure that is often hidden. What endangers a person's psychological health is the transformation of these internal conclusions into pseudo-inferences or so-called fallacies. It is for this reason that a person's will and then his words and actions fall into error, and therefore the relationship of a person with himself, others and the world around him becomes restless and confused.

But at the same time, he believes in this Aristotelian teaching that human happiness depends on living according to virtues. The solution to this psychological confusion in logic-based therapy (LBT) is to identify and fix these fallacies by replacing them with appropriate virtues in the same field of thinking.

Our analysis of the Aristotelian foundations of Cohen's logic-based therapy shows that: 1. In some subjects, Cohen has completely taken the basics of his discussion and his method from Aristotle; topics such as the Doctrine of the Mean, some types of fallacies and virtues, as well as the role of practice in establishing virtues in a

person's existence. 2. However, in matters such as the deductive nature of human emotions, feelings and decisions, as well as being inspired by Aristotle's theory of "logical slips" and Aristotle's theory of practical analogies, Cohen only has an Aristotelian framework. This means that the foundations of Cohen's claims are Aristotelian, but when applied to LBT, new results were obtained. Overall, it seems that the scope of this second meaning is wider.

Keywords: Aristotle, Elliot D. Cohen, Philosophical Counseling, Logic-Base Therapy (LBT), fallacy, virtue, practical syllogism.

بنیادهای ارسطویی درمان منطقی محور کوهن

دانشیار فلسفه دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

مهدی بهنیاfer

دانشجوی کارشناسی ارشد فلسفه، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

فائزه خوش طینت *

چکیده

زمینه اصلی این پژوهش مشاوره فلسفی با تمرکز بر درمان منطقی محور کوهن (روش ال. بی. تی) است و هدف آن مطالعه جایگاه فلسفه ارسطو به ویژه منطق و فلسفه اخلاق او در درمان منطقی محور است. پرسش اصلی این است که درمان منطقی محور به چه معنایی ارسطویی به حساب می آید و تعالیم ارسطو چه سهمی در اعتبار این رویکرد و تبدیل آن به پارادایمی مستقل در مشاوره فلسفی دارد. در این پژوهش با مطالعه‌ای تحلیلی و اسنادی به تبیین درمان منطقی محور و مؤلفه‌های ارسطویی آن پرداخته ایم و این مؤلفه‌ها را عمدتاً در سه محور منطق، فلسفه اخلاق و نظریه ارسطو درباره اراده بحث کرده ایم. این روش درمانی، احساسات و عواطف آدمی را واجد ساختارهای استنتاجی می داند که دچار شدن آدمی به شبه استنتاج‌های مغالطی در این عرصه، سلامت روان او را به خطر می اندازد. کلید درمان، جایگزینی فضایل به جای مغالطات است. در اینجا خوانشی از نسبت مغالطات کوهن با نظریه ارسطو درباره لغزش‌های منطقی و نیز نسبت فضایل جایگزین آن‌ها با اخلاق فضیلت ارسطو عرضه کرده ایم و راهکار درمان منطقی محور برای تحقق و تثبیت این فضایل را در پرتو نظریه ارسطو درباره اراده تحلیل کرده ایم. براین اساس ضمن تبیین وجه پارادایمی درمان منطقی محور به واسطه مبادی فلسفی و ارسطویی آن کوشیده ایم تا دو دسته از وجوه ارسطویی این روش درمانی را از هم تفکیک کنیم: وجوهی از این روش درمانی که هم به لحاظ مبادی و هم به لحاظ عناصر محتوایی ارسطویی است در کنار وجوهی از آن که آموزه‌هایی را صرفاً بر پایه مبادی ارسطویی عرضه می دارند و البته وجه دوم در درمان منطقی محور فریه تر است.

کلیدواژه‌ها: ارسطو، الیوت کوهن، مشاوره فلسفی، درمان منطقی محور، قیاس عملی.

مقدمه

الیوت کوهن^۱ از پیشگامان معاصر مشاوره فلسفی است. او مشاوره فلسفی را یکی از بنیادهای فلسفه کاربردی و روش درمان منطقی محور (ال. بی. تی)^۲ یا مشاوره و درمان منطقی محور^۳ خود را هم نمونه‌ای از این ادعا می‌داند. دلیل او هم این است که یک مشاور فلسفی به خصوص مشاور با رویکرد منطقی محور، به مهارت کاربرد فلسفه در زندگی روزمره مسلط می‌شود و این شیوه به مخاطبان خود چهارچوبی منسجم، روشن و مهم‌تر از همه روشمند را برای به کارگیری نظریات و روش‌های فلسفی در رفع چالش‌های روانی ارائه می‌دهد (Cohen, 2015: 34). کوهن همواره دنبال آن بوده تا درمان منطقی محور را به عنوان شاخه‌ای مستقل و قابل اتکاء در میان رویکردهای مشاوره فلسفی توسعه دهد. این خط سیر اختصاصی را از همان ابتدای به کارگیری فلسفه در امر درمان در آثار او می‌بینیم. از سویی می‌دانیم که ارسطو به عنوان فیلسوفی نظام‌ساز در تاریخ فلسفه و نیز در فلسفه عملی، علاوه بر پرسش از چیستی زندگی سعادت‌تمندانه به دنبال چگونگی تحقق آن نیز بوده است. کوهن افزون بر آنکه معتقد است که بنیادهای فلسفه ارسطو در مشاوره فلسفی منجر به «خودمراقبتی» مراجعه‌کننده می‌شود (Cohen, 2003: 18) در عین حال در نظام درمان خویش نه تنها از منطق ارسطو و رویکرد او به مغالطات و نظریه قیاس عملی او بلکه از مفهوم و مصادیق فضیلت در فلسفه اخلاق وی بسیار بهره برده است.

۱. الیوت. دی. کوهن (Elliot D. Cohen)، استاد فلسفه و رئیس دانشکده علوم انسانی در کالج ایالتی اندیسن ریور در فورتن پیرس فلوریدا است. او دکترای خود را از دانشگاه براون دریافت کرده و شاگرد آلبرت الیس (از معروف‌ترین روان‌شناسان شناختی و ابداع‌کننده روش رفتاردرمانی عقلانی-عاطفی) است. او در کشورش رئیس مؤسسه تفکر انتقادی، رئیس مرکز ملی «درمان منطقی محور» و مدیر اجرایی انجمن ملی مشاوره فلسفی است. او همچنین سردبیر ارشد و بنیان‌گذار مجله بین‌المللی فلسفه کاربردی و ویراستار همکار در مجله بین‌المللی فلسفه است (کوهن و زینچ، ۲۴:۱۴۰۰). روش ال. بی. تی کوهن در مشاوره فلسفی هم‌پوشانی زیادی با روش آرای. بی. تی آلبرت الیس و روش تی. ای دارد و به عبارتی شکل اصلاح‌شده این روش‌ها در روان‌شناسی است (راب، ۱۰۹:۱۳۹۸).

2. Logic Based Therapy

۳. Logic Based Therapy & Counsolation (LBTC)؛ توسعه نامی که کوهن از سال ۲۰۱۹ در مقاله مبانی معرفت‌شناختی روش ال. بی. تی برای همان روش جاری خود ایجاد کرد.

شاید یک فیلسوف در نقش مشاور فلسفی همچون یک روان‌شناس به سراغ مطالعه یا حتی درمان اختلالات روان‌شناختی برود؛ اما ویژگی کار او مطالعات فلسفی و نوع آموزش منحصر به فردی است که در فلسفه دیده است و در گام بعد هم روش خاصی است که از آن استفاده می‌کند. روان‌شناس یا مددکار اجتماعی فاقد دانش و بینش اختصاصی فلسفی است و حتی به قول کوهن در انجام آن ناتوان یا حداقل، کم‌توان است (Cohen, 2003:18). در این باره در بخش اهمیت پژوهش بیشتر توضیح خواهیم داد.

براین اساس در کار یک مشاور فلسفی، دانستن فلسفه به خصوص فلسفه‌های روشمند و انسان‌یآوری همچون فلسفه ارسطو از ضروریات است. کوهن از جمله کسانی است که این موضوع را عملی کرده است و اکنون می‌خواهیم به ویژه با عینکی روشمند، درمان منطق‌محور او در مشاوره فلسفی را تحلیل کنیم و بنیادهای ارسطویی آن را بکاویم. یکی از سرآغازهای ماجرا توجه کوهن به تفکیک ساحت نظر از عمل و بازگشت او در این باب به ارسطوست؛ دو منظر متمایز اما مرتبط با یکدیگر در کار فیلسوفان (Cohen, 2000: 5). حال می‌خواهیم به این پردازیم که چگونه روش ال.بی.تی به هر دو ساحت اخیر خصوصاً ساحت عمل مربوط می‌شود و در این مسیر چگونه و از کدام بنیادهای ارسطویی بهره می‌برد. در ادامه خواهیم دید که درمان منطق‌محور علاوه بر ابعاد روشی و فرایندی خود در پی یافتن یک پادزهر فلسفی برای رفع مشکلات و اختلالات روان‌شناختی است و در این راه بخش مهمی از مبانی خود را از رویکردهای اخلاقی و منطقی در فلسفه ارسطو اخذ و آن‌ها را بازطراحی کرده است.

۱-۱. بیان مسئله و فرضیه‌ها

مسئله اصلی ما این است که درمان منطق‌محور کوهن به چه معنا ارسطویی است و او چگونه توانسته مفاهیم و مضامین اصلی فلسفه ارسطو را در هنگام تأسیس و توسعه روش درمانی خود به کار ببندد. فرضیه‌ای هم که پیشروی نهاده‌ایم و باید مصادیق آن را جستجو کنیم سه وجه دارد. کوهن ۱. در مواضعی مواد بحث و روش خود را در مشاوره فلسفی کاملاً از فلسفه ارسطو گرفته؛ ۲. در مواضع زیادی صرفاً در چهارچوب ارسطو قدم برداشته؛

یعنی مبادی سخن او ارسطویی اند اما در بحث خودش نتایجی اختصاصی گرفته است. ۳. گاهی هم دستاوردهای کوهن را به این معنای حداقلی می‌توان ارسطویی قلمداد کرد که سخنان و نتایج وی ناسازگار با فلسفه ارسطو نیستند. این سه معنا از بنیادهای ارسطویی درمان منطق محور کوهن است که با هم مانع الجمع نیستند و دستور کار اصلی ما در این پژوهش این است که مصادیق هر یک از سه معنای فوق را در کار او از هم تفکیک کنیم. بر حسب میزان فربه‌ای هر یک از خطوط سه گانه فوق، می‌توانیم به پرسش‌های فرعی دیگری هم پاسخ بدهیم که آیا روش ال.بی.تی شایستگی جای‌گیری ذیل عنوان «مشاوره فلسفی» را دارد یا خیر و مزیت نسبی آن در مقایسه با رویکردهای رقیب در مشاوره فلسفی چیست. در مقام فرضیه به نظر می‌رسد که «روش مندی» از جمله مهم‌ترین مزایایی است که روش کوهن آن را از ارسطو به ارث برده است و مزیتی در رقابت آن با رویکردهای دیگر در مشاوره فلسفی محسوب می‌شود؛ مزیتی که به این روش درمانی کمک می‌کند تا با عبور از مرحله پیش‌پارادایمی به یک پارادایم مستقل تبدیل شود.

۲-۱. اهمیت پژوهش

جدای از نقش آفرینی عملی فلسفه در مشاوره فلسفی، اهمیت این پژوهش در نظام‌مند شدن بیش‌ازپیش مشاوره فلسفی و اتکای هر چه بیشتر این حوزه نسبتاً نوپدید به میراث آموزگاران و پیشگامان فلسفه همچون ارسطو و نیز نشان دادن نقش این پیشگامان در تمایز یافتن خدمات انحصاری مشاوره فلسفی به ذی‌نفعان است. به هر حال در میان طیف گسترده مراجعہ کنندگان به مراکز مشاوره و درمان روانی بخش مهمی از آن‌ها با مسائل و ناآرامی‌های ذهنی و روانی‌ای مواجه هستند که گاهی خود این مسائل و درگیری‌های ذهنی، صبغه و سابقه فلسفی و وجودی دارند؛ مثلاً بر اثر مطالعات و درگیری‌های ذهنی با مسائل عمیقاً فلسفی‌ای همچون وجود خدا، مسئله شر، مسئله مرگ و معنای زندگی پدید آمده‌اند؛ اما گاهی هم عامل این ناآرامی درونی از سنخ یک مسئله خاص فلسفی نیست؛ ولی ناشی از برخی کژتابی‌های تفکر و استنتاج‌های غیرمعتبر ما در مسائل روزمره است که راهکار فلسفی و خصوصاً منطقی دارد. در هر دو حالت فوق و در دیگر حالات مشابه

می بینیم که درمانگران نیازمند به کارگیری دانش فلسفی و نیز منطقی برای درمان برخی مسائل روانی با زمینه فلسفی و حتی مسائل عمومی روان شناختی هستند؛ درمانگرانی که فلسفه بدانند و بر اساس مهارتی که در منطق و خصوصاً کشف مغالطات منطقی دارند، بتوانند مشکلات درمان شونده را ریشه یابی کنند و او را در دستیابی به آرامش روانی یاری کنند.

در این میان کوهن و روش منطق محور او که بیشتر به حالت دوم بیان شده در بند پیشین برمی گردد - با رویکرد منطقی و روشمند خود در مشاوره فلسفی و بر اساس تعالیمی که از ارسطو گرفته تا حد زیادی توانسته این حوزه را اولاً مرزبندی، متمایز و وظایف خاص آن را تعریف کند و ثانیاً آن را از خطراتی همچون هرج و مرج روشی و درافتادن در ورطه برخی کارهای کم مایه در حوزه درمان که اغلب به شکل روان شناسی یا فلسفه های زرد شناخته می شوند، برهاند.

به این ترتیب مفروض بحث ما این است که مشاوره فلسفی می تواند در سه سطح الف. مسائل، ب. دانش و ج. روش از دیگر شاخه های روان درمانی متمایز بشود. در سطح مسائل، گاهی مسائلی که مراجعه کننده در ارتباط با آن ها نیازمند درمان است، مسائلی دارای بار و ابعاد فلسفی هستند. مسائل عمیقاً فلسفی ای همچون وجود خدا، مسئله شر، مسئله مرگ و معنای زندگی از جمله مسائلی هستند که گاهی فقدان اندیشه و آگاهی صحیح در آن ها چالش های روانی ای را برای فرد پدید می آورد و او را نیازمند مراجعه به درمانگر فلسفی می کند. لذا بدیهی است که طی فرایند درمانی برای مراجعه کنندگانی که بر اثر این قبیل مسائل دچار ناآرامی های روانی شده اند، نیازمند تجهیز درمانگر به دانش فلسفی هم هست. درعین حال بُعد سومی که در این مقاله به خصوص از دید کوهن به آن پرداخته ایم دارای اهمیت روشی است از آن رو که مشاور فلسفی با گفتگویی انتقادی به ساختار استدلال های پنهان در اندیشه فرد می پردازد و بر نحوه تأسیس و توسعه و استقرار یک منظومه فکری در یک شخص متمرکز است.

در اینجا دو نگاه حداکثری و معتدل شکل می گیرد. اولین نگاه که کسانی مانند

اشلومیت شوستر^۱ آن را نمایندگی می‌کنند به استقلال کامل حوزه مشاوره فلسفی از روان‌درمانی و حوزه‌های وابسته به آن معتقد است و ادعا دارد که مشاوره فلسفی می‌تواند جایگزین مشروعی برای مشاوره روان‌شناختی معرفی شود؛ اما دومین نگاه که خود کوهن و از جهتی راجر پیدن از باورمندان به آن هستند درعین حال که بر منحصر به فرد بودن نگاه فلسفه به مسئله انسان و ماهیت باورها و ماهیت عقلانیت تأکید می‌کند (کوهن و زینچ، ۱۴۰۰: ۴۵-۴۶) بر شیوه ترکیبی^۲ تأکید دارد (کوهن و زینچ، ۱۴۰۰: ۶۹) و بر نقشی تکمیلی مشاوره فلسفی تمرکز می‌کند.

یکی از نقاط تأکید راجر پیدن هم به سطح سوم از اختصاصات مشاوره فلسفی یعنی سطح روش بازمی‌گردد و در این باب تأکید او بر روش گفتگوی انتقادی است (Paden, 2013: 27-28)^۳ که طی آن مشاور فلسفی در جستجوی مسائل برخاسته از ایده‌ها و جهان بینی مراجعان است و در تعامل با آن‌ها شروع به گفتگوی انتقادی و تعریف مقدماتی درباره‌ی ایده‌ها و جهان‌بینی‌های مرتبط با مسائل زندگی مراجعه‌کننده خود می‌نماید.

۳-۱. پیشینه پژوهش

به دنبال توسعه مشاوره فلسفی در سال‌های اخیر و به طور خاص در باب روش کوهن به عنوان یکی از روش‌های مشاوره و درمان معاصر، مقالات و کتاب‌های متعددی نوشته شده است. برخی از این پژوهش‌ها عموماً به توسعه و تشریح خود روش ال.بی.تی کوهن پرداخته‌اند؛ اما هیچ‌یک به طور مستقیم به تأثیر و نقش بنیادها و درون‌مایه‌های برگرفته از فلسفه و خصوصاً منطق و روش‌شناسی ارسطو در تأسیس و توسعه این روش نپرداخته‌اند.

۱ Shlomit C. Schuster از پژوهشگران و پیشگامان حوزه مشاوره فلسفی و نویسنده‌ی کتاب: تمرین فلسفه (جایگزینی برای: مشاوره و روان‌درمانی است) است

۲ همچون ادغام برخی فنون درمان عقلانی هیجانی ایس در بدنه‌ی مشاوره‌ی فلسفی همراه با روش‌های فلسفی و منطقی‌تر.

۳ با توجه به غیرقابل فهم و غیرقابل استناد بودن برخی بخش‌های ترجمه‌ی فارسی این اثر، به متن انگلیسی آن مراجعه و استناد داده شده است

با این حال یقیناً پژوهش‌های ارزشمند گذشته درباره‌ی روش ال.بی.تی ما را در پیشبرد اهداف این پژوهش یاری خواهند کرد.

مقاله «متافیزیک درمان مبتنی بر منطق (LBT) از منظر کوهن» (نظرنژاد، ۱۴۰۰) پژوهشی است که بخشی از دغدغه‌ی مقاله ما را پوشش می‌دهد و به تبیین روش کوهن و مبانی نظری آن می‌پردازد اما بحث آن اختصاصی به بنیادهای ارسطویی این روش درمانی ندارد؛ چه بسا آن که بیش از همه پیشینه‌های پژوهش ما را ساخته، خود کوهن باشد. وی در سال ۲۰۰۰ کتابی به نام *Philosophers at Work* منتشر کرد و در فصل هفتم آن به نقش منطق ارسطویی در حرفه‌هایی همچون وکالت، پزشکی و مانند آن پرداخت. او همچنین در سال ۲۰۰۳ کتابی با عنوان *What would Aristotle do?* نوشت و در این جا بود که به نقش فلسفه ارسطو در مشاوره فلسفی پرداخت. در واقع شاید این کتاب از میان آثار مهم دیگر کوهن در روش منطق محور او بر اهمیت ارسطو در مشاوره فلسفی تأکید می‌نماید، اما تاکنون مقاله یا کتابی که به‌ویژه از سوی شارحان - به‌طور مستقل به تحلیل تأثیر بنیادهای ارسطو در درمان منطق محور پردازد، منتشر نشده است.

۴-۱. روش پژوهش

روش فلسفی ما در این پژوهش، تحلیلی^۱ است و به‌عنوان یکی از وجوه آن، به تحلیل اسنادی^۲ پرداخته‌ایم. در این گام از تحلیل، ابتدا به گردآوری مستندات و سپس سازمان‌دهی آن‌ها پرداخته‌ایم. سپس با تبیین درمان منطق محور (ال.بی.تی) و جست‌وجوی ریشه‌های ارسطویی آشکار و نیز پنهان در این روش درمانی، تحلیل و ارزیابی^۳ خود را در ارتباط با بنیادهای ارسطویی درمان منطق محور به‌ویژه بر اساس وجوه سه‌گانه فرضیه طرح شده در بخش بیان مسئله، عرضه کرده‌ایم.

1. Analytic
2. Document Analysis
3. Evaluation

۲. تبیینی از درمان منطقی محور

سرآغاز ماجرا این است که کوهن ریشه بسیاری از مشکلات روانی-اجتماعی و ناآرامی های درونی افراد را تفکرات غیرمنطقی و مغالطات در تفکر آنها می‌داند (Cohen, 2013: 1-2). لذا او با تکیه بر دانش فلسفی و به ویژه منطقی، دنبال تأسیس روش منطقی محور است و در آن بر تقویت اراده و تغییر جهت باورهای فرد تأکید دارد. روش ال.بی.تی چهارچوبی سازگار و نظام مند مهیا می‌سازد تا با به کارگیری روش‌ها و نظریه‌های فلسفی و منطقی، به انسان‌ها کمک کنیم که با چالش‌های زندگی مواجه شوند (Cohen, 2013: 1-2). این روش، منطقی است از آن حیث که بر نقش مغالطات در مخاطرات روانی و ذهنی تأکید دارد و فلسفی است از آن حیث که پس از زدودن این مغالطات، بر عناصر مکمل و جایگزینی از حوزه فلسفه اخلاق و گاهی هم مابعدالطبیعه تأکید می‌کند. در تبیین نکته فوق، یکی از نخستین بنیادهای درمان منطقی محور کوهن این است که دلیل عمده مشکلات رفتاری و عاطفی انسان‌ها، خطای در استنتاج‌های مرتبط با رفتار و عواطف آنهاست؛ استنتاج‌هایی با نتایج ویرانگر عاطفی و رفتاری که این نتایج ویرانگر، حاصل مقدماتی غیرعقلانی یا استنتاج‌هایی مغالطی در این قلمرو است (Cohen, 2005: 23). این سخن کوهن خود بر چهار مبنا استوار است که در بخش‌های بعد به آنها می‌پردازیم اما قبل از آن کمی به معرفی گام‌های این روش درمانی می‌پردازیم.

۱-۲. شش گام اصلی روش ال.بی.تی

براین اساس کوهن در یکی از تبیین‌های عام خود درمان منطقی محور را شامل شش گام می‌داند. نخست: یافتن استنتاج‌های عاطفی و قیاس‌های عملی مراجعه کننده توسط مشاور؛ دوم: یافتن مقدمات مخدوش یا غیرعقلانی در این استنتاج‌ها؛ سوم: یافتن استدلال‌ها و استنتاج‌هایی که مغالطی‌اند؛ چهارم: صورت بندی یک استدلال فلسفی که نقش پادزهر را ایفا کند و مراجعه کننده را به سوی فضیلت خاصی ترغیب کند؛ پنجم و در سطحی بالاتر:

انتخاب فیلسوف یا نگرش فلسفی‌ای که مشوق فضایل متعالی^۱ و درعین حال مطلوب (سازگار با سنخ روانی) مراجعه‌کننده باشد و همچنین اعمال اراده در غلبه بر ناهنجاری‌های شناختی و ششم: طراحی برنامه عملی برای اجرایی کردن آن نگرش فلسفی مطلوبی که با جهان‌بینی اصلاح‌شده مراجعه‌کننده انطباق بیشتری دارد (Cohen, 2013: 20-36).

۲-۲. درمان منطق‌محور و یک تفکیک ماهوی

یکی از پرسش‌های پرسامد در قلمرو بحث ما این است که کدام مسائل و آموزه‌ها در مشاوره فلسفی به‌ویژه در درمان منطق‌محور کوهن، آن را از دیگر حوزه‌های انسان‌یاورانه‌ای همچون علوم توان‌بخشی، مشاوره، علم روان‌شناسی و روان‌پزشکی متمایز می‌کند. برای درک یکی از وجوه استقلال شیوه منطق‌محور کوهن بد نیست بدانیم که کوهن در تأسیس درمان منطق‌محور خود از رویکرد استادش آلبرت ایلیس^۲ و شیوه موسوم به «عقلانی-عاطفی» او بسیار تأثیر پذیرفته است؛ اما او درعین حال مرزهای خود را با آن حفظ کرده و بلکه از آن فراتر رفته است. تدقیق همین مرزبندی به ما کمک می‌کند که به این پرسش پاسخ دهیم.

روش عقلانی-عاطفی ایلیس سه پیش‌فرض اساسی دارد: ۱. انسان درعین حال که موجودی منطقی است، واجد ابعاد غیرمنطقی هم هست (شفیع‌آبادی و ناصری، ۱۴۰۰: ۱۲۰)؛ ۲. تفکر غیرعقلانی، علت آشفتگی‌های روانی است و این امر عمدتاً برآمده از گرایش‌های زیستی انسان در سال‌های ابتدایی زندگی است (هاف، ۱۳۹۷: ۳۴۳). ۳. انسان به

1 Transcendent Virtues

۲. آلبرت ایلیس (Albert Ellis) از پیشگامان درمان شناختی-رفتاری (CBT) در دهه ۱۹۵۰ بود که امروزه رویکرد او را با عنوان درمان عقلانی-عاطفی-رفتاری (REBT) می‌شناسند و یکی از الگوهای محبوب در روان‌شناسی شناختی است. ایلیس که خود در زمینه روانکاوی آموزش دیده به محدودیت‌های این مکتب آگاه شد و به‌نوعی سرخوردگی او در «کارآیی فنون تحلیلی کلاسیک» منجر به پی‌ریزی شیوه جدید او و روی آوردن وی به «روان‌شناسی شناختی» شد (هاف، ۱۳۹۷: ۳۳۹).

سبب برخورداری از قوه نطق، می تواند در باب نحوه اندیشیدن خود هم بیندیشد^۱ (شفیع آبادی و ناصری، ۱۴۰۰: ۱۲۰). مهم ترین فصل مشترک کوهن و ایلس و در واقع مهم ترین استفاده کوهن از ایلس برای تأسیس روش خود، در پیش فرض اول و سوم است. اما یکی از تفاوت های بنیادین شیوه عقلانی-عاطفی ایلس با درمان منطق محور کوهن، آن است که کوهن با جایگزینی رویکرد دلیل محور به جای رویکرد علت محور، نظریه مشهور ای.بی.سی^۲ ایلس را به شکل یک قیاس عملی که متشکل از مقدمات و نتایجی است، بازنویسی می کند (Cohen, 2013: 2-3). این یعنی در روش کوهن، دومین پیش فرض روش ایلس نه تنها جایگاهی ندارد بلکه اساساً تغییر ماهیت داده است. در واقع روش کوهن روشی دلیل محور است و زمینه های علی پیدایش اندیشه های غیر منطقی آدمی اولویت آن نیست. لذا تمرکز آن بر دلایل شکل گیری استدلال های نامعتبری است که مشکلات شناختی، عاطفی و هیجانی برای مراجعه کننده به بار آورده اند و شناسایی دقیق این آسیب بر عهده منطق - و از دید کوهن با بنیادی ارسطویی - است. این تفکیک و تمایز یکی از عناصر مهم در تمایز مشاوره فلسفی از دیگر زمینه های همسایه در انسان یآوری علمی است.

در واقع روش ال.بی.تی به جای آنکه مثلاً در بروز افسردگی به مثابه یک معلول، دنبال شناسایی عواملی علی در درون یا بیرون فرد برود، به بخش های شناختی به ویژه دلیل محور این عارضه می پردازد (Cohen, 2013:4) و با تمرکز بر آشکار سازی شبه دلایل (مغالطات) پنهان در مؤلفه های رفتاری، عاطفی و شناختی مراجعه کننده فرایند درمان را سازمان دهی می کند و در ادامه می کوشد تا رفتار شناختی منطقی و دلایل صحیح را به جای این شبه دلایل و رفتار شناختی مغالطی بنشاناند (Cohen, 2005: 23-24). بر این اساس یکی از

۱. این اندیشیدن درباره اندیشه های خود که نوعی از فراشناخت (meta-cognition) است، مستلزم نوعی فراروی و در عین حال سرآغاز بسیاری پرسش های مهم فلسفی، منطقی و روش شناسانه در باب خود ارجاعی (Self-Referentiality) و مفاهیمی از این دست است.

۲. A.B.C؛ این نظریه شکل ابتدایی روش درمانی REBT در کار ایلس است.

فرضیه‌های قابل‌ره‌گیری در این مقاله این است که رویکرد دلیل‌محور کوهن در مقایسه با رویکرد علی‌آلیس، از وضوح و تمایز بیشتر و لذا روشمندی بیشتری برخوردار است؛ چون رهگیری ساختارهای استدلالی و مغالطی بر مبنای تحلیل منطقی دسترس‌پذیرتر از رهگیری عوامل علی‌بروز یک اختلال روان‌شناختی است.

به این ترتیب مفروض ما تفکیک فلسفی علت از دلیل، آن‌هم بر پایه این نکته است که علت با حصول معلول مرتبط است و دلیل با صدق و کذب گزاره‌ها. هیچ‌گاه تبیین علی‌یک رخداد به معنای نشان دادن دلایل، انگیزه‌ها و توجیه‌های نظری و شناختی مرتبط با آن نیست (آقانظری، ۱۳۹۳: ۱۵۲) و همین مرز درمان منطق‌محور کوهن با روش عقلائی عاطفی‌الیس است. البته در اینجا هدف ما نقض علت‌دار بودن برخی عارضه‌های روانی نیست بلکه تأکید بر آن دسته عارضه‌هایی است که تمام یا بخشی از عامل پیدایش آن‌ها شبه‌دلایل و شبه‌استنتاج‌های مغالطی است.

۲-۳. مبانی متافیزیکی درمان منطق‌محور

اشاره کردیم که یکی از بنیادهای معرفت‌شناختی روش ال.بی.تی آن است که دلیل عمده مشکلات رفتاری و عاطفی انسان‌ها، خطای در استنتاج و قیاس‌هایی با نتایج ویران‌گری است که این نتایج برآمده از مقدماتی غیرعقلانی یا استنتاج‌هایی مغالطی یا هر دوی آن‌هاست؛ اما خود این مدعای کوهن به‌نوبه خود دست‌کم بر چهار مفروض استوار است که کوهن آن‌ها را اصول متافیزیکی روش ال.بی.تی می‌نامد (Cohen, 2005: 23) و در اینجا می‌کوشیم مرور مختصری بر آن‌ها داشته باشیم.

۱. وجوه شناختی و رفتاری عواطف، احساسات و هیجانات آدمی، استنتاجی است. به دیگر سخن، آدمی در داوری‌ها و رفتارهای مرتبط با عواطف و احساسات خود عملاً -ولو به شکل پنهان- در حال استنتاج کردن و اعمال نتایج این استنتاج‌ها در رابطه با خویشتن و دیگری است؛ استنتاج‌هایی با موضوعات عاطفی و روانی. (Cohen, 2005: 24-27)؛ نظر نژاد، ۱۴۰۰: ۲۱۲-۲۱۶)

۲. آدمی به‌طور سرشتی ممکن‌الخطاست و یکی از مهم‌ترین صحنه‌هایی که این

امکان خطا بروز و ظهور پیدا می‌کند، همین استنتاج‌هایی است که آدمی در قلمرو عواطف و احساسات خود مدام به آن‌ها اشتغال دارد و در حال اعمال نتایج آن‌هاست. خطای در استنتاج‌های عاطفی و احساسی آدمی، به معنای مغالطی بودن آن‌ها و تبدیل آن‌ها به شبه‌استنتاج به جای استنتاج‌های درست منطقی است. همین شبه‌استنتاج‌ها یا استنتاج‌های مغالطی است که سعادت فردی و اجتماعی آدمی را تحت‌الشعاع قرار می‌دهد (Cohen, 2005: 27-34).

۳. مطلق‌گرایی و کمال‌طلبی در مواجهه با واقعیات جهان، از مهم‌ترین دلایل وقوع خطاهای شناختی و درافتادن در مغالطات و استنتاج‌های غیر معتبر عاطفی و احساسی است. به بیان بهتر همان‌طور که خواهیم دید، انسان گاهی دچار مغالطه کمال‌خواهی می‌شود و لذا واقعیت را چیزی می‌پندارد که خلاف واقعیت موجود است. این تعارضی که فرد میان آنچه هست و آنچه باید باشد می‌یابد، ریشه بسیاری از مشکلات روانی همچون سرخوردگی، افسردگی و اضطراب و... است. روش ال.بی.تی ریشه این تعارض را نوعی مطلق‌گرایی و کمال‌طلبی سرشتی در انسان می‌داند که منجر به انواع مغالطه در دستگاه استدلال‌های منطقی او می‌شود و نتایجی جز احساس ناکامی^۱ و به دنبال آن مشکلات جدی‌تر روان‌شناختی را برای او به همراه ندارد (Cohen, 2005: 34-35).

۴. اما برخورداری انسان‌ها از اختیار و قدرت اراده درونی (Cohen, 2005: 36) از جمله اصول دیگری است که درمان را ممکن می‌سازد و اساس مواجهه میان درمانگر با مراجعه‌کننده و فراهم‌کننده امکان خروج از بن‌بست مغالطات است. پذیرش برخورداری از این ویژگی عامل درونی و ذاتی بودن این ویژگی در انسان‌ها، عامل بسیار مهمی در توانایی و حرکت مراجعه‌کننده به سوی جایگزین ساختن مغالطات با فضایل نظیر آن‌هاست. این در کار کوهن از سنخ امیدی واقع‌بینانه به شکل‌گیری و ثمردهی فرایند درمان است و این که انسان از قدرت اراده ذاتی برخوردار است و می‌تواند خود را از استنتاج‌ها و مغالطات مخرب نجات دهد (Cohen, 2005: 36). البته نکته مهم آن است که کوهن وارد بحث

بنیادهای ارسطویی درمان منطق محور کوهن؛ بهنیا فر و خوش طینت | ۶۹

متافیزیکی جبر و اختیار نمی شود (نظر نژاد، ۱۴۰۰: ۲۲۳) و تعریف متافیزیکی مشخصی از اراده ای که در روش ال.بی.تی در نظر دارد، ارائه نمی کند.

همان طور که می بینیم این چهار اصل اگرچه اصول متافیزیکی خوانده شده اند اما این اصول واجد ابعاد معرفتی و البته انسان شناختی مهمی نیز هستند. اکنون می خواهیم ضمن تشریح برخی زوایای این چهار اصل و دیگر عناصر مندرج در درمان منطق محور کوهن، بنیادهای فلسفی و به ویژه ارسطویی آنها را برجسته سازیم.

۴-۲. مغالطات، ناآرامی های روان شناختی و فضایل جایگزین آنها

خروجی این مبانی چهارگانه و آن گام های شش گانه این است که از دید کوهن مشاور فلسفی باید در فرایند درمان، مغالطاتی را که اختلالات روان شناختی را در درون مراجعه کننده پدید آورده اند، شناسایی کند و فضایی را به جای آنها بنشانند. این مغالطات در کار کوهن گاهی به عفونت هایی تشبیه شده اند که می توانند تمام ابعاد شناختی- رفتاری و عواطف انسان را آلوده کنند، گاهی آنها را سنگلاخ هایی در مسیر سعادت فردی و جمعی انسان ها می خواند و گاهی هم به زهرهایی تشبیه شده اند که فضایل جایگزین آنها در حکم پادزهرهایی برای آنها هستند (Cohen, 2003: 72-73). در درمان منطق محور، گام تشخیصی در واقع شناسایی مغالطات نهفته در درون فرد و گام درمانی هم تعالی بخشی به اندیشه فرد از طریق ارائه پادزهرها یا همان فضایل و استقرار آنها در اندیشه مراجعه کننده به جای مغالطات فکر اوست. این جانشینی، در حقیقت لبّ فرایند درمان را تشکیل می دهد که در این بخش معرفی مختصر آن ضرورت دارد.

در اینجا می توانیم مغالطه را شکل غیر معتبری از استدلال بدانیم که نتایج آن تابع مقدمه یا مقدماتش نیست. تعریف عام تری هم از مغالطه هست که هرگونه خطای مرتبط با استدلال فرد را شامل می شود و در عام ترین تعریف، حتی باور نادرست فرد را نیز مغالطه می نامند (Edwards, 1967: 169-170). عمدی یا سهوی بودن یک مغالطه هم تأثیری در تعریف آن ندارد و هر خطای سهوی یا عمدی بشر در استدلال و فکر را اعم از خطای سهوی یا عمدی، مغالطه می نامند (خندان، ۱۳۹۳: ۲۴). کوهن همین معنای عام از مغالطه را

در روش ال.بی.تی به کار گرفته است.

همان طور که گفتیم این مغالطات از دید کوهن در واقع استنتاج‌های پنهانی در اندیشهٔ مراجعه‌کننده هستند که به لحاظ صوری عمدتاً می‌توان آن‌ها را در قالب استنتاجی به شکل وضع مقدم^۱ بازسازی و بیان کرد (Cohen, 2013:8) که یکی از ساده‌ترین شکل‌های قیاس در منطق جمله‌هاست:

صغرا: p

کبرا: اگر p آنگاه q

نتیجه: پس q

P گزارش یا تصویری است که مراجعه‌کننده دارد از وضع واقع امور می‌دهد که می‌تواند درست یا نادرست باشد. q هم قاعده‌ای کلی یا تجویزی در اندیشهٔ اوست که رفتاری است که مراجعه‌کننده در اندیشهٔ خودش در صورت مواجهه با این وضع واقع، اعمال آن رفتار را مجاز یا مطلوب می‌شمرد و معتقد است که در صورت وقوع p وقوع q رواست یا باید روا داشته شود. این کبرا استنتاج هم می‌تواند درست یا نادرست باشد. اکنون حالتی را تصور کنید که تصویری که مراجعه‌کننده از وضع واقع امور دارد یا رفتاری که در قبال یک موقعیت روا می‌دارد نادرست باشد. به دو نمونهٔ زیر توجه کنید (Cohen, 2005:25-277؛ نظر نژاد، ۱۴۰۰: ۲۱۵)

(صغرا یا گزارش فرد از وضع واقع): من نمی‌توانم شغلم را حفظ کنم

(کبرا یا قاعدهٔ کلی در ذهن فرد): هر کس نتواند شغلش را حفظ کند بی‌عرضه است

(استنتاج عاطفی): پس من بی‌عرضه‌ام

یا موردی دیگر که شامل چند گام است:

(صغرا یا گزارش فرد از وضع واقع): فلانی مرا جادو کرده است

(کبرا یا قاعدهٔ کلی در ذهن فرد): آنکه دیگری را جادو کند مستحق مرگ است

(استنتاج عاطفی): پس فلانی مستحق مرگ است

این یعنی همان سخن کوهن مبنی بر «استنتاجی بودن مؤلفه‌های رفتاری و شناختی» و همان چیزی است که کوهن آن را مغالطاتی در قلمرو عواطف، احساسات و هیجانات می‌داند و معتقد است که بخش مهمی از رفتار بیرونی یا دست‌کم احساسات مراجعه‌کنندگان دچار اختلالات روان‌شناختی، قابل‌قابریزی یا قابل‌شناسایی در قالب چنین شبه‌استنتاج‌ها و مغالطاتی است.

این مغالطات از دید کوهن دو دسته‌اند: بخشی از آن‌ها ناشی از صغرا یا تصویری هستند که فرد از وضع واقع‌امور دارد و بخشی از آن‌ها هم ناشی از قاعده یا تجویز کلی یا همان کبرای قیاس هستند. دسته‌آخر هم به‌نوبه خود می‌تواند شامل دو دسته باشد: مغالطات مقام عمل^۱ که فرد را به سمت کنش‌های غیرعقلانی سوق می‌دهند و مغالطات مقام احساس^۲ که لزوماً نمود عملی و اِعمالی ندارد اما احساس نادرستی را در درون مراجعه‌کننده برانگیخته‌اند (Cohen, 2003; 72-73).

در مقام مطالعه موردی، کوهن یازده مغالطه را مغالطات اصلی، مهم‌ترین یا به بیان دقیق‌تر پرسامدتر از بقیه یافته است؛ پرسامدترین موانع انسان برای خوشبختی و سعادت که همواره در جستجوی آن است (Cohen, 2019:58). هشت تایی نخست معمولاً در قاعده کلی یا تجویزی یا همان کبرای قیاس پنهان رخ می‌دهند و فرد را در اندیشه و عمل به مسیری اشتباه می‌کشاند؛ اما سه تایی دیگر مغالطات مربوط به صغرای قیاس یا همان گزارشی هستند که فرد دارد از وضع واقع‌امور می‌دهد (Cohen & Zinaich, 2013:115).

حالا این مغالطات زهرهایی هستند که باید اولاً یافت شوند و ثانیاً فضایی در مقام پادزهر در درون مراجعه‌کننده توسعه یابد و از این طریق فرد را به تعالی یا به بیان دقیق‌تر به سعادت و خوشبختی بکشانند. کار مشاور فلسفی که مسلح به دانش‌هایی همچون دانش

1 Fallacies of action

2 Fallacies of Emotion

۳ با توجه به غیرقابل‌فهم و غیرقابل‌استناد بودن برخی بخش‌های ترجمه‌ی فارسی این اثر، به متن انگلیسی آن مراجعه و

استناد داده شده است

استنتاج و فلسفه اخلاق است، اولاً تشخیص این مغالطات و ثانیاً جایگزین ساختن آن‌ها با فضایل است. برداشت کوهن از هر یک از این مغالطات اصلی و فضایل پُر کاربردتر در مشاوره فلسفی را در جدول ۱ می‌بینید.

جدول ۱. زهرها و پادزهرها: مغالطات و فضایل متناظر با آن‌ها از دید کوهن (Cohen, 2019, 49-54)

مغالطه‌ای که مراجعه‌کننده دچار آن است	فضیلتی که باید به‌جای آن مغالطه پرورش یابد
۱ «کمال خواهی» افراطی و عدم پذیرش برخی نقایص ذاتی و طبیعی در امور و افراد	«سلامت متافیزیکی» و پذیرش این که وجود و رفع برخی نقایص در امور و افراد، خارج از اراده ماست
۲ پیروی کورکورانه از دیگران و «همرنگی با جماعت»	«زندگی اصیل» متناسب با توانایی‌ها و علائق فردی در عین پذیرش مسئولیت تصمیم‌های خویش
۳ «خودمحوری» و تلاش برای تحمیل افکار، باورها، ارزش‌ها و ترجیح‌های خود به امور و افراد	پیوند و «همدلی با دیگران» از طریق درک و احترام به ذهنیات شناختی، عاطفی و معنوی آن‌ها ^۱
۴ «فاجعه‌انگاری» یا نگرانی از تبدیل هر حادثه بد به یک فاجعه غیرقابل کنترل	واقع‌بینی نسبت به قدرت تخریب حوادث و «شجاعت» و خودباوری لازم در مواجهه با آن‌ها
۵ پست و بی‌ارزش قلمداد کردن امور و افراد از طریق «نفرین» و خوارداشت آن‌ها	«تکریم» هر موجودی متناسب با مرتبه آن و عدم تسری ارزش مراتب پایین‌تر عالم به دیگر مراتب آن
۶ «خودکم‌بینی» و نادیده گرفتن توانایی‌های عاطفی، ارادی و رفتاری خود در مواجهه با مسائل	«خودشناسی» و برآورد واقعی (غیر افراطی) از توانایی‌های عاطفی، ارادی و رفتاری خود در مواجهه با مسائل
۷ «وسواس در انجام وظیفه» بر اثر غفلت/تغافل نسبت به توانایی‌های فردی، امکانات در دسترس و شرایط محیطی حاکم بر انجام وظیفه	«فراست» مبتنی بر درک فلسفی، دقیق و ناظر به امکانات و زمینه‌های انجام وظیفه و پرهیز از انفعال و بی‌کنشی ناشی از وسواس
۸ «تحریف موضع بحث» با تهمت، تهدید، تطمیع، ترساندن یا عیب‌جویی از امور و اشخاص	استدلال به نفع مدعای خود و «توانمندنگاشتن» دیگران به‌عنوان افراد عاقل و صاحب شعور

۱. این فضیلت دروازه فضایل دیگری همچون نیکوکاری، دوستی و حق‌شناسی است (Cohen, 2005: 31). این یعنی توجه به دیگری و عبور از خودمحوری افراطی‌ای که گاهی در روان‌شناسی‌ها و روان‌درمانی‌های غیرعلمی ترویج می‌شود.

مغالطه‌ای که مراجعه کننده دچار آن است	فضیلتی که باید به جای آن مغالطه پرورش یابد
۹ «ساده سازی افراطی واقعیت» با پیش داوری، تعمیم نابجا، ندیدن جزئیات کلیدی، نگاه کلیشه‌ای و غفلت از کلان نگری	گشودگی، «واقع بینی» و شناخت بی طرفانه و غیر جانب دارانه از امور و افراد
۱۰ «تحریف احتمالات» و محتمل جلوه دادن امور نامحتمل هنگام پیش بینی آینده	«مال اندیشی»، بصیرت، جامع نگری و تکیه بر شواهد هنگام داوری احتمالاتی درباره آینده
۱۱ «تبیین های بی پشتوانه» ناشی از ترس، احساس تقصیر، اوهام، جادو باوری، خرافات و دیگر زمینه های علم ستیز رفتارها	«نگرش علمی» هنگام شناخت و تبیین رخدادها و رفتارها

دو نکته تکمیلی درباره این مغالطات و فضایل متناظر با آنها شایسته تأکید است:

نخست این که این مغالطات (و لذا فضایل جایگزین آنها) از دید کوهن و برحسب تجربه مطالعاتی و عملی او در درمان منطق محور، مهم ترین مغالطاتی هستند که مراجعه کننده در استنتاج های احساسی و عاطفی خود ممکن است به آنها دچار شده باشد نه تمام مغالطات ممکن.

دوم هم این که مسلماً نقش مشاور فلسفی، تثبیت فضایل به جای هر یک از مغالطاتی است که مراجعه کننده دچار آنها شده اما این تازه اول کار است. تحلیل سخنان مراجعه کننده، توضیحاتی که می دهد و تشخیص اینکه او دچار کدام مغالطه یا مغالطات است، خود یکی از چالش های اساسی در مشاوره فلسفی و از نقاط عطفی است که بر اساس آن می توان کارایی مشاور فلسفی و مهارت او را ارزیابی کرد. مسلماً در مقام عمل اینکه فرد دچار کدام مغالطه یا مغالطات است و باید به سوی استقرار کدام فضیلت حرکت کرد، نیازمند ممارست و کسب مهارت است.

۳. بنیادهای ارسطویی مشاوره فلسفی به روش ال.بی.تی

۳-۱. منطق ارسطویی و درمان منطق محور

۳-۱-۱. منطق قیاسی

همان طور که در نخستین اصل از مبانی متافیزیکی درمان منطق محور دیدیم، کوهن خوانش

استنتاجی از مؤلفه‌های شناختی-رفتاری عواطف انسان ارائه می‌کند و از همین جا خود را وامدار ارسطو می‌بیند چون ارسطو نخستین فیلسوفی است که طرح کلی استنتاج و فرایندهای قیاسی را مطرح کرده است (Cohen, 1987: 37). آن‌طور که در مثال‌هایی از بحث کوهن هم دیدیم، یکی از صور استنتاج قیاسی عمده‌ای که او در روش ال.بی.تی از آن استفاده می‌کند مبتنی بر قاعدهٔ وضع مقدم^۱ در قیاس‌های استثنایی است که مقدمهٔ شرطیه آن همان قاعدهٔ تجویزی‌ای است که مراجعه‌کننده در ذهن خود دارد و مقدمهٔ حملیه آن هم گزارشی است که او از وضع واقع می‌دهد.

از طرفی می‌دانیم که خود ارسطو بر قیاسات اقترانی حملی متمرکز بوده است و نظریهٔ قیاس او فاقد بحث در باب قیاسات استثنایی و نیز شرطی‌های اقترانی است (Ross, 1995: 31). راس، (۱۳۷۷: ۶۳)^۲ و این منطق‌دانان رواقی-مگاری و نیز ابن سینا بودند که بعد از ارسطو قیاس را از نظریهٔ قیاس حملی ارسطو فراتر بردند و آن را به قیاس‌های استثنایی (رواقیون و مگاریون) و قیاس‌های اقترانی شرطی (ابن سینا) توسعه دادند. (نبوی، ۱۳۸۹: ۷-۸).

مسئلهٔ قیاس‌های حملی خود ارسطو هم در کار کوهن استفاده شده است^۳ اما به نظر می‌رسد که استفاده از قیاس‌های شرطی ارسطویان در کار او برجسته‌تر است. لذا در اینجا کار کوهن را به این معنا باید ارسطویی دانست که از توسعه‌های بعدی ایجاد شده در منطق ارسطو به ویژه قیاس‌های استثنایی بهره برده نه لزوماً و همواره از خود تعالیم ارسطو. لذا وقتی به لحاظ منطقی از بنیادهای ارسطویی درمان منطق محور سخن می‌گوییم، مراد ما ابعاد صرفاً ارسطویی این روش درمانی و توقف کوهن در خود ارسطو نیست بلکه او هم به ارسطو متکی است هم بر توسعه‌های بعدی منطق‌دانان در این نظام منطقی.

1 modus ponens

۲ با توجه به غیرقابل فهم و غیرقابل استناد بودن برخی بخش‌های ترجمه‌ی فارسی این اثر، به متن انگلیسی آن مراجعه و

استناد داده شده است

۳. بنگرید به: (Eliot D Cohen, 2000: 254-255)

۲-۱-۳. قیاس عملی^۱ و نسبت آن با عمل

اما استفاده کوهن از قیاس وجه مستقیماً ارسطویی دیگری هم دارد و آن رویکرد عملی ارسطو به قیاس و قیاس های عملی است که با توجه به اهداف عملی کوهن و معرفی وی به عنوان یک فیلسوف پراگماتیست توجه به آن اهمیت دارد.

کوهن توجه دارد که ارسطو نخستین فیلسوفی است که در کار خود میان قیاس نظری و عملی فرق گذاشته است (Cohen, 1987: 38). از این روست که بسیاری از یافته های بعدی درباره قیاس عملی هم به نوعی وامدار ارسطوست. قیاس نظری در علوم نظری تر چون حساب، هندسه و طبیعیات به کار می رود و قیاس عملی مربوط به رشته های عملی تری همچون اخلاق و هنر است.

اتصال کوهن به این بحث هم آنجاست که بیان می دارد که یک فکر غیر منطقی و اشتباه می تواند تمام جنبه های زندگی عملی یک فرد را تحت تأثیر قرار دهد و منظورش از فکر غیر منطقی هم همان مغالطه است که توصیف کردیم. در واقع تحلیل او با در نظر گرفتن قیاس عملی ارسطو این است که خطای عملی متکی است به خطای در اندیشه. او می گوید فیلسوفان از دوران باستان به اثر منفی الگوهای فکری غیر منطقی در زندگی بشر هشدار داده اند و ارسطو یکی از متفکرانی است که به طور مستقیم به ارتباط میان یک الگوی فکری اشتباه و یک عمل خطا نظر دارد (Cohen, 2005: 27-28). این وجه دیگری از همان ادبیات رایج درمان منطق محور است که مؤلفه های شناختی و رفتاری انسان ها سرچشمه گرفته از استنتاج های غیر معتبری است که برای آن ها نتایج مخربی به بار می آورد. (Cohen, 2005: 27-28).

مثالی از ارسطو در کتاب اخلاق نیکوماخوس این امر را روشن تر می سازد. او می گوید شخصی ممکن است دانش داشته باشد اما همچون افراد بیهوش، مجنون و مست نتواند از این دانش خود که می توانست او را به سوی سعادت سوق دهد استفاده کند (ارسطو، ۱۳۸۹: ۲۵۳-۲۵۴). این یعنی افرادی که به شدت تحت تأثیر احساسات هستند از

دانشی که بتواند ناجی آن‌ها باشد برخوردار هستند اما این دانش عملاً برای آنان غیرقابل بهره‌برداری می‌شود و کاربرد عملی خود را از دست داده است (وارن، ۱۳۹۷: ۱۷۷). اینجاست که در تحلیل کار کوهن معتقدیم - و البته خود او هم به تحکیم این مدعا کمک می‌کند - که مدلل کردن رابطه عواطف و احساسات مخرب با استنتاج‌های غیر معتبر مراجعه‌کننده و گاهی هم کردار و اقدامات خطای او از رویکرد ارسطو در این باب گرفته شده است.

درواقع کوهن با بهره‌گیری از نظریه قیاس‌های عملی ارسطو و ریختن افکار مراجعه‌کننده در قالب یک دستگاه استدلالی، می‌کوشد به این پرسش پاسخ بدهد که چگونه با یافتن مؤلفه‌های رفتاری و عاطفی مراجعه‌کنندگان، می‌توانیم آنان را از این مستی و ناهوشیاری (مغالطه و بی‌دانشی) به هوشیاری برسانیم. کوهن راه نجات از این ناهوشیاری را تنها آن می‌داند که مراجعه‌کننده در وهله نخست آگاه شود به این که نتایج مخرب رفتاری او به دلیل مغالطه او در فکر و پیروی از عواطف مخرب برخاسته از آن است و در وهله بعد به سمت راه نجات یعنی پیروی از فضایل (نظیر هر مغالطه) تشویق شود (Cohen, 2005: 27-29).

مقدمات قیاس عملی به‌ویژه کبرای آن عموماً به جای یک گزاره اخباری از «باید» های رفتاری و اخلاقی تشکیل می‌شود. از سویی وقتی کوهن در روش ال.بی.تی و اصل مابعدالطبیعی نخست آن (استنتاجی بودن عواطف و احساسات) از دو مقدمه شامل یک گزارش و یک قاعده تجویزی سخن می‌گوید، شخصاً قائل است به این که آنچه این دو مقدمه را شکل می‌دهد، همان قیاس عملی ارسطو است (Cohen, 2013:11). یکی از وجوه تبدیل این قیاس به قیاس عملی این است که آنچه نتیجه قیاس را به عمل فرد مراجعه‌کننده و کنش‌های رفتاری او وصل می‌کند آن «باید» یا استلزام منطقی یا شبه منطقی نهفته در رابطه میان مقدمات و نتیجه است. مثلاً اگر مراجعه‌کننده‌ای با شبه استدلال و قیاس مغالطی متکی به یک گزارش و یک قاعده تجویزی به این نتیجه رسیده که باید خودکشی کند فاصله او با عمل خودکشی تقریباً هیچ است و کوهن این فاصله ناچیز میان استدلال

(واقعی یا مغالطی) با عمل را دقیقاً از ارسطو آموخته است. از دید او ارسطو نخستین کسی بود که به فاصله نزدیک میان قیاس های عملی آدمی و کنش های او اشاره کرد (Cohen, 2013: 9). همین آموزه ارسطو درباره قرابت قیاس های عملی با کنش های انسانی، بنیادی در روش کوهن شد تا شبه استنتاج های مغالطی مراجعه کننده را کاملاً جدی بگیرد، آن ها را نزدیک به کنش عملی قلمداد کند و آن طور که در درمان منطق محور دیدیم با جایگزینی آن ها با فضایل، درصدد حل و رفع آن ها بریاید.

۳-۱-۳. مغالطات و روش ال.بی.تی

ارسطو فقط بنیان گذار و نظریه پرداز قیاس نیست بلکه بسیاری معتقدند که او واجد نظریه ای در باب لغزش های منطقی هم هست؛ جواییه او به سوفیست ها در کنار تحلیل او از استدلال های نادرست در واقع نظریه اوست درباره لغزش های منطقی. اساساً پیش از ورود به ماده و صورت استدلال، مهم ترین مدعای ارسطو در این بخش این است که استدلال های مغالطی ریشه در واقعیت ندارند و مغالطه اگرچه رنگ دانش دارد اما در واقع شبه دانش و دانشی ظاهری است این نکته سرآغاز کار کوهن در شناسایی دلیل ناآرامی های روانی آدمی است.

اما در سطح خردتر از دید ارسطو مشکل اصلی استدلال های مغالطی این است که گاهی مقدمات آن ها نادرست هستند و ریشه در واقعیت ندارند؛ گاهی هم بر نتایجی تأکید می کنند که ناشی از مقدمات نیستند؛ به بیان دیگر مقدمات ذکر شده در مسیر استدلال عملاً ربطی به نتایجی که ظاهراً از آن ها اخذ شده ندارند. لذا نتایج استدلال های مغالطی، شبه نتیجه اند چون عملاً فاقد مقدمه اند. به این ترتیب استدلال های مغالطی از دید ارسطو گاهی به لحاظ مقدمات و گاهی به لحاظ صورت مشکل دارند (ماکولسکی، ۱۳۶۶: ۲۰۲). جدول مغالطات روش ال.بی.تی به خوبی نشان می دهد که وقتی کوهن از شبه استدلالی و مغالطی بودن برخی عواطف و احساسات مراجعه کنندگان خود سخن می گوید، این مغالطات را عمدتاً از سنخ نخست فوق یعنی برخاسته از مشکلاتی در مقدمات استدلال می داند. از طرفی مغالطات در کار ارسطو قابل تفکیک به مغالطات گفتاری و غیر گفتاری

است؛ مغالطات گفتاری ناشی از نحوه بیان اندیشه‌اند و مغالطات غیر گفتاری ناشی از نحوه اندیشیدن (راس، ۱۳۷۷: ۱۰۲). کوهن به‌صراحت ناآرامی‌های روانی آدمی را ناشی از نحوه اندیشیدن مغالطی ما می‌داند و هیچ‌یک از مغالطات تشریح شده در جدول بخش پیشین، ماهیت زبانی و بیانی ندارد.

اما از این که بگذریم یکی از پرسش‌های مهمی که پیش روی جدول مغالطات کوهن است این است که چرا فقط این یازده مغالطه؟ آیا تعداد مغالطات شناخته شده به‌ویژه در مطالعات منطقی معاصر، محدود به این یازده مغالطه است؟ آیا فقط این یازده تا است که می‌تواند مشکلات روان‌شناختی در درون صاحب آن پدید بیاورد؟ یک پاسخ برای این پرسش که در جای خودش هم طرح کردیم این بود که کوهن مغالطات شناختی-رفتاری را محدود به این یازده مورد نمی‌داند اما این‌ها را مهم‌تر از بقیه قلمداد می‌کند؛ اما این پاسخ کافی نیست و در اینجا می‌خواهیم فرضیه دیگری را بیازماییم مبنی بر این که کوهن عملاً در بیان و تفکیک مغالطات اصلی خود به مغالطات غیر گفتاری ارسطو نظر دارد.

ارسطو در نظریه پردازی در باب «لغزش‌های منطقی» و در ذیل مغالطات غیر گفتاری از چند نوع مغالطه سخن می‌گوید که عموماً آن‌ها را در هفت دسته تفکیک می‌کنند و عبارت‌اند از این که کسی هنگام استدلال کردن:

۱. ویژگی تصادفی موجود در شیء، رخداد یا فردی را ذاتی آن بیندارد؛
۲. ویژگی مقید (وابسته به شرایط زمینه‌ای، زمانی و مکانی خاص) موجود در شیء، رخداد یا فردی را مطلق بیندارد و آن ویژگی را در هر شرایطی برقرار بداند (و بالعکس یک ویژگی دائمی را صرفاً وابسته به موقعیت و شرایطی خاص معرفی کند)؛
۳. با غفلت یا تغافل نسبت به موضوع اصلی بحث، موضوع فرعی (هر چند مرتبط با موضوع اصلی بحث) را به‌جای آن می‌نشانند و لذا عملاً از آنچه باید اثبات یا نفی شود بازماند؛

۴. جزء علت را علت تلقی می‌کند؛

۵. آنچه (نتیجه‌ای) که باید اثبات بشود را از ابتدا مفروض می‌گیرد (مصادره به

مطلوب)؛

۶. غیر علت را علت تلقی می‌کند؛

۷. مدّعی‌ای مرکب از چند مدّعا را پیش می‌کشد اما فقط برای یکی از اجزاء آن مدّعی مرکب استدلال می‌کند؛ (استدلال به نفع یکی (جزء) را استدلال به نفع هر چند تا مسئله (کل) قلمداد می‌کند) یا تعدّد مسائل نهفته در یک مسئله را نادیده می‌گیرد (ماکولسکی، ۱۳۶۶، : ۲۰۲).

با مراجعه مجدد به جدول مغالطات کوهن می‌توان بسیاری از این مغالطات را در راستای موارد هفت‌گانه فوق تفسیر کرد نه از این جهت که مغالطات یازده‌گانه کوهن را معادل با یک یا چند تا از موارد فوق بدانیم بلکه از این جهت که عمان تعابیر، مفردات و رخدادهای بنیادینی که ارسطو در ساختن طبقات مغالطات فوق به کار برده در ترکیب کوهنی مغالطات هم اخذ و اقتباس شده‌اند و البته وجه عملی و رفتاری به خود گرفته‌اند. افعال و رخدادهایی همچون غفلت از تمام زوایای یک موضوع، تعمیم ویژگی‌های تصادفی، دست‌کاری در جایگاه علل، جزئی‌نگری نابجا و نادیده گرفتن نقش یا جایگاه واقعی ویژگی‌های برخی امور و افراد.

۲-۳. فلسفه اخلاق ارسطو و درمان منطق‌محور

دیدیم که کوهن به جای هر زهر، آسیب یا مغالطه‌شناسایی شده، پادزهر یا فضیلت خاصی را برمی‌گزیند تا با در نظر داشتن آن مراجعه‌کننده را به سمت استدلالی معتبر سوق بدهد. مهم‌ترین راهنمای نظری و گاه عملی کوهن در این جایگزینی، فلسفه اخلاق ارسطو و مواضعی همچون اخلاق نیکوماخوس است.

۱. کوهن در معرفی فضیلت‌ها، به معنای مشخصی از سعادت تأکید دارد. او سعادت را لزوماً به معنای لذت نمی‌داند و به نظر وی هر لذتی انسان را به سمت سعادت و خوشبختی هدایت نمی‌کند. این نکته‌ای ارسطویی و مایه گرفته از فلسفه اخلاق ارسطوست. لذا تلاش برای تحقق و پرورش هر یک از فضایل فوق به جای مغالطات متناظر با آن‌ها در درون مراجعه‌کننده، به معنای کسب همه لذایذ و حذف همه رنج‌ها آن‌هم در کوتاه‌مدت نیست

بلکه به معنای دستیابی مراجعه کننده به سطحی از واقع بینی و پایداری روانی است که در درازمدت از رنج او می‌کاهد و بر خوشی او می‌افزاید. (ARISTOTLE, 2009: 172-174; Elliot D Cohen, 2016: 172-174 (6-10))

۲. این مغالطات و فضایل متناظر با آن‌ها این معنا را هم در خود مفروض دارند که هر یک از مراجعه کنندگان جهان بینی خاص خود و لذا تعاریف متفاوتی از خوب زیستن دارند. معنای جامع سعادت در درمان منطق محور که بتواند مطلوب همگان باشد از دید کوهن، چیزی نیست جز زیستن وفق فضایل. حالا در دل این معنا افراد مختلف با اهداف متفاوت و داشتن معانی متفاوتی از زندگی و خوشبختی می‌توانند از مشاور فلسفی کمک بگیرند و با توجه به نوع مغالطه‌ای که دچار آن شده‌اند هر یک در پی تحقق و توسعه فضیلت خاصی در درون خود باشند.

معنای دیگر این سخن تحقق گام پنجم و ششم از گام‌های شش گانه درمان منطق محور است (ر.ک: نظر نژاد، ۱۴۰۰: ۲۱۱) که در آن مشاور فلسفی می‌کوشد تا نگرش فلسفی‌ای را به مراجعه کننده عرضه بدارد که الهام بخش او برای تحقق و توسعه فضایی باشند که دچار مغالطه متناظر با آن‌هاست. بدیهی است که انتخاب این نگرش فلسفی از یک سو وابسته به فضیلت مورد نیاز فرد، از سوی دیگر وابسته به سنخ روانی و زمینه‌های فکری وی و بازهم از سوی دیگر مرتبط با اولویت‌هایی است که او در زندگی برای خود تعریف کرده است. به قول کوهن نگرش فلسفی سارتر به اراده و آزادی کمکی به فرد دارای علقه‌های مذهبی نمی‌کند (Cohen, 2005:33) یا ممکن است کسی معنای زندگی خود را در کسب دانش یا رسیدگی به مادر پیر خود یا توسعه کسب و کاری خاص یا سفر کردن و مانند آن بداند. در اینجا مشاور فلسفی باید بتواند پس از مغالطه یابی و تعریف فضیلت، نگرش فلسفی‌ای را بیابد که هم الهام بخش فرد برای تحقق آن فضیلت باشد و هم با اولویت‌هایی که فرد برای زندگی خویش برگزیده سازگار باشد.

بنیاد ارسطویی این خوانش از گام‌های پنجم و ششم روش ال.بی.تی هم آنجاست که ارسطو وقتی می‌خواهد فضایل را به عنوان حد وسط تعریف کند، هشدار می‌دهد که

محاسبه این حد وسط یا نقطه اعتدال همچون محاسبه ریاضی و عددی نیست بلکه نسبت داشتن این حد وسط با موجود انسانی و شرایط زیستی او را شرط لازم این محاسبه می‌داند. به قول راس «هدف فضیلت حد وسطی از جهت احساس و عمل است» (راس، ۱۳۷۷: ۲۹۷) اما با اینکه ماهیت فضیلت، حد اعتدال است به هر حال در بُن خود دستیابی به نوعی عُلو و برتری است (ارسطو، ۱۳۸۹: ۶۶-۶۷؛ راس، ۱۳۷۷: ۲۹۸). لذاست که کوهن هم در گام‌های پنجم و ششم روش ال.بی.تی در پی زمینه‌گرایی و سازگار کردن فضایل با شرایط ذهنی و روانی و زیستی مراجعه‌کننده از طریق یافتن نگرش فلسفی‌ای متناسب با شرایط اوست.

۱-۲-۳. نسبت اخلاق فضیلت ارسطو با جدول مغالطات-فضایل کوهن

گام سلبی یا تشخیصی در درمان منطق محور شناسایی مغالطات و شبه‌استنتاج‌های حاکم بر روان آدمی و گام ایجابی یا درمانی در این روش، نشان دادن فضایل یا پادزهرهایی به جای آن‌هاست. یکی از مهم‌ترین عناصر الهام‌بخش در گام ایجابی روش ال.بی.تی نظریه حد وسط ارسطوست (کوهن و زینچ، ۱۴۰۰: ۱۳۹). انسان فضیلت‌مند از دید ارسطو «حد وسط» را غایت فعل اخلاقی خود قرار می‌دهد و فضیلت وقتی تحقق می‌یابد که فرد در کنش‌های خود معتدل باشد. این عنصری است که کوهن در هنگام تعریف فضایل ناظر به هر مغالطه عملاً از آن بهره برده است. بیان دیگر این مدعا این است که مغالطات کوهن عملاً عبارت است از حد افراط یا تفریط آنچه در فضایل او به میان آمده است.

اما بهره‌برداری کوهن از ارسطو می‌تواند معانی حداکثری تری هم داشته باشد مبنی بر این که او نه تنها از مفهوم اعتدال ارسطویی بلکه از مصادیق فضایل ارسطویی هم الهام گرفته است. حتی ممکن است در سطحی بالاتر هم چنین ادعا شود که او نه تنها از فضایل اخلاقی بلکه از فضایل علمی مندرج در کار ارسطو هم الهام گرفته است. هر دوی مدعای اخیر یعنی بهره‌برداری کوهن از مصادیق فضایل ارسطویی و نیز بهره‌برداری او از فضایل علمی علاوه بر فضایل اخلاقی ارسطو اگر نه در مورد همه اجزاء جدول مغالطات و فضایل درمان منطق محور اما دست کم در مورد برخی از آن‌ها صادق است.

مثلاً کوهن از فضیلتی به نام «نگرش علمی» به عنوان بدیلی برای مغالطه «تبیین‌های بی‌پشتوانه» سخن می‌گوید که بازتابی است از فضیلتی با همین عنوان در میان فضایل عقلانی ارسطو و رفتار افراطی‌ای مشابه با آن مغالطه. از طرفی می‌توان فضیلت ارسطویی «نگرش علمی» در میان فضایل عقلانی ارسطو را الهام‌بخش فضیلت «سلامت متافیزیکی» دانست که کوهن آن را به جای مغالطه «کمال خواهی» ناشی از برآوردهای غیرواقعی از امور پیشنهاد می‌دهد. همین ماجرا درباره فضیلت «واقع‌بینی» هم برقرار است که کوهن آن را به جای مغالطه «ساده‌سازی افراطی واقعیت» می‌نشانند.

همچنین کوهن از فضیلتی به نام «شجاعت» به عنوان بدیلی برای مغالطه «فاجعه‌انگاری» سخن می‌گوید که بازتابی است از فضیلتی با همین عنوان در میان فضایل اخلاقی ارسطو و رفتار تفریطی‌ای مشابه با آن مغالطه. او از فضیلتی به نام «پیوند و همدلی با دیگران» به عنوان بدیلی برای مغالطه «خودمحوری» سخن می‌گوید که بازتابی است از فضیلتی با عنوان «صداقت و صمیمیت» در میان فضایل اخلاقی ارسطو که حد افراطی آن «کبر و خودبینی» است.

دو نکته تکمیلی در این باب گفتنی است: اولاً همان‌طور که اندکی قبل اشاره شد درصدد نیستیم تا تطبیقی کامل، افراطی و غیرواقعیانه میان جدول مغالطات و فضایل کوهن با جدول فضایل و رذایل اخلاقی و عقلانی ارسطو برقرار کنیم بلکه غرض ما صرفاً نشان دادن الهام‌گیری کوهن از ارسطوست. ثانیاً کوهن در برخی جاها هنگام تدوین مغالطات و پادزهرها (فضایل) به راه ارسطو رفته است اما با اجتهاد و تصرفاتی در کار ارسطو گاهی چند تا از فضایل یا رذایل ارسطو را با هم ادغام کرده، گاهی معنا و مصادیق معاصر برای آن‌ها فرض کرده و نهایتاً گاهی با توسعه در معانی آن رذایل و فضایل، آن‌ها را از روابط میان انسان‌ها فراتر برده و تعریفی برای آن‌ها به دست داده است که اعم از رابطه انسان با انسان‌های دیگر و نیز رابطه او با جهان و طبیعت است.

۲-۳. نظریه اراده ارسطو و درمان منطقی‌محور

در چهارمین اصل از مبانی متافیزیکی درمان منطقی‌محور دیدیم که کوهن بر نقش و اهمیت

اراده انسانی در تکوین این روش درمانی تأکید دارد. او در این موضع هم متکی به رویکردی ارسطویی است در باب اراده و به فعلیت رساندن قدرت اراده. اما یکی از نخستین مفاهیمی که توجه کوهن را به خودش جلب می‌کند مفهوم ناهنجاری یا «ناهماهنگی شناختی» است (Cohen, 2019: 55)؛ مفهومی که ارسطو برای نخستین بار در پی ارائه (تحلیلی برای آن برآمده است و مراد از آن تحلیل دلایل ناهماهنگی‌های شناختی میان قیاس‌های عملی عقلانی افراد با عملکرد غیرعقلانی آن‌هاست. پرسش اصلی درباره این مفهوم این است که وقتی کسی به لحاظ شناختی دریافته و تصدیق کرده که راه عقلانی و اخلاقی چیست، چرا گاهی وفق آن رفتار نمی‌کند و بلکه راهی عکس را می‌پیماید؟ این همان مسئله فاصله میان نظر و عمل در کار ارسطو و تحلیل او از عملکردهای اراده بدون پشتوانه شناختی و عقلانی است. ارسطو این فاصله را به نقصان در مقدمه صغرای قیاس عملی فرد بازمی‌گرداند (Cohen, 2013: 53-56: ارسطو، ۱۳۸۹: ۲۴۷-۲۴۹).

با توجه به تمایز ارسطویی میان قیاس نظری و عملی، مقدمات قیاس‌های عملی مشتمل بر یک صغرا یا «گزارش»ی در باب واقع و یک «قاعده یا باید رفتاری» در حوزه عمل است. حالا اگر نتیجه قیاس عملی، یک کنش رفتاری است باید بینیم چه چیزی میان دریافت عقلانی با کنش رفتاری فرد فاصله می‌اندازد و اراده انسان را به سمت کاری خلاف دانش او سوق می‌دهد. روایت کوهن از ارسطو این است که این امر مربوط به مقدمه صغرا یا همان گزارش امر واقع در قیاس عملی مراجعه‌کننده است. مثلاً کسی که می‌داند مواد مغذی شیرین برای سلامتی او مضر است و باید از آن‌ها اجتناب کند در عین حال میل او به شیرینی او به خوردن شیرینی وامی‌دارد. طبق روایت کوهن (Cohen, 2013: 56-58)، ارسطو دلیل این امر را غیرفعال شدن صغرای قیاس عملی و در نتیجه عقیم شدن کل قیاس عملی‌ای می‌داند که قرار بود نتیجه آن، شخص را به پرهیز از خوردن مواد قندی و ابداع؛ به عبارت دیگر در اینجا میل و گرایش شخص به سمت شیرینی منجر به سرکوب صغرای این قیاس عملی در درون فرد شده است.

حالا گاهی هم این قیاس عملی مغالطه بار نیز می‌شود. چه زمانی؟ آن زمانی که فرد

به جای این صغرا، گزارش نادرست دیگری یا تصویری از امر واقع را که سازگار با میل و کشش او به سمت شیرینی است، به جای آن صغرا می‌نشانند و از اینجا استدلال خود را به یک شبه‌استدلال یا استدلال مغالطی تبدیل می‌کند.

در اینجا یکی از وظایف درمان منطق‌محور، فضیلت‌پروری است. درمانگر باید با تحلیل قیاس‌های عملی درون فرد، این صغراهای سرکوب یا جانشین شده توسط امیال انسانی را شناسایی کند، یعنی گزارش‌هایی صادق و عقلانی به جای آن‌ها بنشانند و از این طریق، قیاس‌های عملی عقلانی در درون مراجعه‌کننده را بازسازی و آن‌ها را از شبه‌استدلال‌های مغالطی به استدلال‌های عقلانی تبدیل کند. این نخستین گام در هدایت اراده و جایگزینی اراده معطوف به عقلانیت به جای اراده معطوف به امیال و خطاها در اعمال انسانی است.

در اینجا کوهن به راه ارسطو رفته است که برخلاف سقراط که معتقد بود دانش درست به عمل یا رفتار درست هم منجر می‌شود، چنین عقیده‌ای نداشت و لذا در پی تحلیل موانعی بود که اراده بشر را در انجام یک عمل اخلاقی تضعیف می‌کنند. معنای دیگر این حرف برداشتن مرز و حذف دوگانگی میان شناخت و اراده در کار کوهن است، یعنی عملکرد اراده به هر حال مثبتی است بر یک قیاس عملی که برحسب مقدمه صغرا یا گزارشی از وضع واقع که در آن می‌گذاریم این قیاس عملی می‌تواند گاهی شبه‌عقلانی (مغالطی) و گاهی هم عقلانی باشد. این یکی از مهم‌ترین خطوط ممیزه مشاوره فلسفی به‌طور عام و درمان منطق‌محور در دل آن است.

به این ترتیب طبق این گزاره ارسطویی و برداشت کوهن از او اگرچه علم اخلاق متکفل شناخت نیک و بد و به دست دادن قواعد هدایت رفتار آدمی یا همان کبرای قیاس‌های عملی است اما این شرط کافی رفتار صحیح نیست. کنش و رفتار اخلاقی و تعلق گرفتن اراده بر این نوع رفتار مستلزم واکاوی مدام صغرای قیاس‌های عملی و ممارست در این واکاوی و تشخیص وقوع مغالطات در این بخش از رفتار استنتاجی آدمی در قلمرو عواطف و احساسات اوست؛ کاری که عموماً در صلاحیت مشاور فلسفی و اختصاصاً بر

عهده در مانگر منطق محور است.

۳-۲-۳. درمان منطق محور و حکمت عملی

درمان منطق محور از چند جهت به سان حکمت عملی و بلکه برنامه‌ای برای تحقق عینی تر اهداف آن است. از سویی این شیوه درمانی وجوه عمل‌گرایانه‌ای دارد که در ابعاد مختلفی همچون بحث فضایل، تقویت اراده انسانی و قیاس عملی (مشمول بر بایدهای رفتاری) آشکار می‌شوند. از سوی دیگر کوهن تأکید می‌کند که به ثمر رسیدن این نوع عمل‌گرایی مستلزم برخورداری از بینش فلسفی جامع، عمیق و بنیادینی همچون فلسفه ارسطوست (Cohen, 2005: 33). محصول این نگاه تبدیل این عمل‌گرایی به حکمت عملی است.

آموزه‌های بنیادینی همچون حد و وسط، لغزش‌های منطقی و مانند این‌ها از مفاهیم فلسفی‌ای در کار ارسطوست که به کارگیری آن‌ها به رویکرد عمل‌گرایانه کوهن ابعاد حکمی بخشیده و آن را به حکمت عملی ارسطو نزدیک کرده است. لذاست که تحقق بهروزی و بهزیستی و ابعادی از آن همچون شادکامی که درمان منطق محور دنبال آن است هم عملاً به منزله نیل به سعادت ارسطویی و قابل مقایسه با آن است.

تعریف حکمت عملی هم پشتیبان دیگری برای این نگاه است. از دید ارسطو «حکمت عملی برای آن نیست که فضایل را بشناسیم بلکه برای این است که صاحب فضیلت شویم» (ارسطو، ۱۳۸۹: ۲۳۳). این یعنی از دید ارسطو موضوع حکمت عملی، شدن و صیوروت آدمی است (ارسطو، ۱۳۸۹: ۲۳۳) و این در کار کوهن یعنی خروج از احساسات و عواطف مغالطه‌آمیز و تحقق فضایل جایگزین آن‌ها، اما باز با نگاهی ارسطویی جدول مغالطات و فضایل یا «علم به آن چیزها سبب نمی‌شود که استعداد ما بر تحقق بخشی به آن‌ها افزایش یابد» (ارسطو، ۱۳۸۹: ۲۳۳). لذا گام‌های پنجم و ششمی در این شیوه درمانی نیاز است که شامل ملاحظات عملی برای تحقق و تثبیت فضایل در درون مراجعه‌کننده باشد.

بحث و نتیجه‌گیری

شاید در بیانی جامع بتوان چنین گفت که کوهن ساحت احساسات، عواطف و هیجانات آدمی را واجد ساختار استنتاجی -هرچند پنهان- می‌داند. آنچه سلامت روان آدمی را به خطر می‌اندازد تبدیل استنتاج‌های حاکم بر این عرصه از وجود آدمی به شبه‌استنتاج‌ها یا اصطلاحاً مغالطات است. بر همین اساس است که اراده‌ی آدمی و سپس گفتار و کردار او دچار خطا می‌شود و لذا رابطه‌ی فرد با خویشتن، دیگران و جهان پیرامون خود دستخوش ناآرامی و آشفتگی می‌گردد. نوسنداری این ناآرامی و آشفتگی در درمان منطق‌محور (ال.بی.تی) عبارت است از شناسایی و رفع این مغالطات از طریق جایگزین ساختن فضایی در همان عرصه؛ چرا که این یک اصل ارسطویی راه‌یافته در کار کوهن است که سعادت و خوشبختی عبارت است از زیستن وفق فضایل، اما بر اساس پژوهش ما درباره‌ی بنیادهای ارسطویی این شیوه درمانی باید بر چند نکته‌ی نهایی تأکید کرد:

۱. روش ال.بی.تی یا درمان منطق‌محور در میان رویکردهای مختلف مشاوره‌ی فلسفی از معدود روش‌هایی است که به‌طور اعلام شده و نظام‌مند از آرای فیلسوفان پیشگامی همچون ارسطو استفاده کرده است. با در نظر داشتن این نکته که پارادایم‌ها چهارچوبی از تفکر و باورداشت‌هایی هستند که به وسیله‌ی آن محقق می‌تواند به تحلیل و ارزیابی واقعیت‌ها بپردازد (محمد پور، ۱۳۹۶: ۲۴). لذا این شیوه در کار کوهن عملاً از مرحله‌ی پیش‌پارادایمی و مجموعه‌ای از تکنیک‌های درمانی هرچند منسجم عبور کرده و به «پارادایم»ی تبدیل شده که بر مبانی و چهارچوب فلسفی مشخصی در حوزه‌ی متافیزیک، معرفت‌شناسی و اخلاق استوار است.

۲. بر اساس تحلیلی که در بحث از بنیادهای ارسطویی درمان منطق‌محور ارائه دادیم: ۱. کوهن در موضعی -همچون نظریه‌ی حد وسط و برخی مصادیق مغالطات و فضایل و نیز نقش عنصر ممارست و تمرین در استقرار فضایل در وجود آدمی، مواد بحث و روش خود در مشاوره‌ی فلسفی را کاملاً از فلسفه‌ی ارسطو گرفته و از همین سنخ است این آموزه‌ی ارسطویی راه‌یافته در کار کوهن که سعادت و نیک‌بختی در گرو زیستن وفق فضایل است؛

۲. در مواضعی همچون استنتاجی بودن عواطف و احساسات آدمی و نیز الهام گرفتن از نظریه ارسطو درباره «لغزش‌های منطقی» و همین‌طور نظریه قیاس عملی ارسطو صرفاً از چهارچوبی ارسطویی برخوردار است یعنی مبادی سخن وی ارسطویی‌اند اما هنگام کاربرد آن در درمان منطق محور نتایج خاص خودش را گرفته است. در مجموع به نظر می‌رسد که مصادیق معنای دوم فربه‌تر است.

۳. در اندیشه ارسطو و برداشت کوهن از او یک کنش سالم و عمل اخلاقی محصول توافق میان احساسات و عقل آدمی است؛ همان‌طور که قلمرو بحث او هم محل تقاطع منطق، اخلاق و روان‌شناسی (و در معنایی عام‌تر انسان‌شناسی) است؛ اما معنای گزاره نخست و توافق این میان سه ساحت در کار کوهن از جهتی می‌تواند فراروی از ارسطو هم باشد. جدول مغالطات و فضایل کوهن از دید خود او به قلمروهای متعدد تعلق ندارد، اما از منظری ارسطویی، این جدول در نگاه نخست چیزی شبیه جدول تقابل ارسطویی فضایل و رذایل اخلاقی است و نام‌گذاری ستون رذایل آن به نام مغالطات، تسامحی است مگر آنکه بتوان تبیینی به وضوح قیاسی هم از ستون اول و هم از ستون دوم آن ارائه داد. این یعنی استنتاجی دانستن احساسات، عواطف و هیجانات آدمی و گردآوری مغالطات این ساحت و فضایل جایگزین آن‌ها در منظومه واحدی به نام درمان منطق محور (و جدول تناظر مغالطات و فضایل) حاکی از تلاش کوهن برای نشان دادن ادغام و امتزاج روش‌ها و دستاوردهای این سه حوزه است در حالی که در چهارچوب ارسطویی هر یک از این سه ساحت معرفتی با داشتن موضوعات متمایز، روش‌های متمایزی هم دارند. به همین جهت معنای توافق میان عقل و احساس هم در کوهن عملاً فراتر از ارسطوست.

۴. برآیند درمان منطق محور کوهن نه تنها ساختن جامعه‌ای سالم‌تر به لحاظ روان‌شناختی است بلکه عملاً جامعه‌ای اخلاقی‌تر را نیز رقم می‌زند و یکی از آرمان‌های مندرج در منظومه موسوم به «اخلاق باور» را محقق می‌سازد. در واقع کوهن در برنامه منطق محور خود دارد مخاطبان و مراجعان خود را به این سو سوق می‌دهد که عملاً درون‌مایه‌های اخلاق باور را تحقق ببخشند: اولاً باورهای خود را به نحو کاملاً ارادی برگزینند و تا جایی که

می‌توانند آن‌ها را از ساحت ناخودآگاه به ساحت خودآگاه ذهن خود منتقل کنند؛ ثانیاً با اتخاذ رویکردی انتقادی، آبخور باورها و معتقدات خود را بشناسند و آن‌ها را نقادی کنند و جز بر پایه قرائن کافی به چیزی معتقد نشوند و ثالثاً به همین ترتیب عمل خود را نیز با باورهای خود همساز کنند.

تعارض منافع

تعارض منافع ندارد.

ORCID

Mehdi Behniafar

Faezeh khoshtinat

<http://orcid.org/0000-0003-1969-2062>

<http://orcid.org/0009-0005-5973-5997>

منابع

- آقائظری، حسن. (۱۳۹۳). «علت و دلیل در علوم اجتماعی». *روش‌شناسی علوم انسانی*، (۸۱)، ۱۵۱-۱۶۲.
- ارسطو. (۱۳۸۹). *اخلاق نیکوماخوس*. ترجمه محمد حسن لطفی تبریزی، تهران: طرح نو.
- خندان، علی اصغر. (۱۳۹۳). *مغالطات*. قم: بوستان کتاب (مرکز چاپ و نشر دفتر تبلیغات اسلامی). (نشر اثر اصلی ۱۳۸۰)
- راب، پیترو. بی. (۱۳۹۸). *مشاوره‌ی فلسفی-نظر و عمل*. ترجمه علی علوی نیا. تهران: فراروان.
- راس، دیوید. (۱۳۷۷ الف). *ارسطو*. ترجمه مهدی قوام صفری. تهران: فکر روز.
- راس، دیوید. (۱۳۷۷ ب). *ارسطو*. (مهدی قوام صفری، مترجم). فکر روز.
- شفیع آبادی، عبدالله؛ ناصری، غلامرضا. (۱۴۰۰). *نظریه‌های مشاوره و روان‌درمانی*. تهران: مرکز نشر دانشگاهی. (نشر اثر اصلی ۱۳۶۵)
- کوهن، الیوت. د؛ و زینچ، سمیونل. (۱۴۰۰). *جایگاه و کاربرد فلسفه در مشاوره و روان‌درمانی*. ترجمه مهدی فرجی پاک و فرزانه فخرائی. تهران: ارجمند.
- محمد پور، احمد. (۱۳۹۶). *روش تحقیق معاصر در علوم انسانی (مباحثی در سیاست‌های روش)*. تهران: ققنوس.
- نبوی، لطف‌الله. (۱۳۸۹). «منطق سینوی، ابداعات و نوآوری‌ها». *دوفصلنامه حکمت سینوی (مشکوه‌النور)* سال چهاردهم، بهار و تابستان ۱۳۸۹ شماره ۴۳
- نظر نژاد، نرگس. (۱۴۰۰ الف). «متافیزیک درمان مبتنی بر منطق (LBT) از منظر الیوت کوهن». *فلسفه و کلام اسلامی*، شماره اول، ۲۰۳-۲۲۶.
- هاف، مارگارت. (۱۳۹۷ الف). *نظریه‌های مشاوره (مفاهیم و مهارت‌ها)*. ترجمه کیانوش زهراکار، فرشاد لوف پور نوری و زهرا آذرهوش، تهران: انتشارات رشد.
- وارن، کریستوفر. (۱۳۹۷). *ارسطو (راهنمای خواندن اخلاق نیکوماخوسی)*. ویرایش مرضیه اکبرپور و ترجمه ایمان خدافرد. تهران: ترجمان علوم انسانی.

References

- ARISTOTLE. (2009). *The Nicomachean Ethics/ARISTOTLE*. (D. Ross, tran.). United States / New York: Oxford University.
- Cohen, Eliot. (2019). "The Epistemology of Logic-Based Therapy".

International Journal of Philosophical Practice, (Volume 5: 48-61).

- Cohen, Eliot D. (2000). *Philosophers at Work* (Second Edition). Australia • Brazil • Japan • Korea • Mexico • Singapore • Spain • United Kingdom • United State: Wadsworth Cengage Learning.
- Cohen, Eliot D. (2015). "What Else Can You Do With Philosophy Besides Teach". *International Journal of Philosophical Practice*, (Volume 3, No. 3), 31-40.
- Cohen, Eliot de Cohen. (2003). *What would Aristotle do?: self-control through the power of reason*. Amherst, New York: Prometheus.
- Cohen, Elliot D. (1987). "The Use of Syllogism in Rational-Emotive Therapy". *JOURNAL OF COUNSELING AND DEVELOPMENT*, vol5: 36-38.
- Cohen, Elliot D. (2005a). "The Metaphysics of Logic-Based Therapy". *International Journal of Philosophical Practice*, vol 3: 23-39.
- Cohen, Elliot D. (2013a). *Theory and Practice of Logic-based Therapy: Integrating Critical Thinking and Philosophy into Psychotherapy*. Cambridge: Scholars Publishing;
- Cohen, Elliot D. (2013b). *Theory and Practice of Logic-based Therapy: Integrating Critical Thinking and Philosophy into Psychotherapy*. Cambridge: Scholars Publishing;
- Cohen, Elliot D. (2016). *Logic-Based Therapy and Everyday Emotions A Case-Based Approach*. Lanham • Boulder • New York • London: Lexington Books.
- Edward, paul. (1967). *The Encyclopedia of philosophy*. New York: Macmillan, Free Press.
- Paden, Roger. (2013). *Defining Philosophical Counseling*. Cambridge Scholars Publishing.
- Ross, Sir David. (1995). *ARISTOTLE* (Sixth edition). LONDON AND NEW YORK: Routledge.

References [in Persian]

- Aqanazari, Hassan. (2014). Reason and Cause in Social Sciences. *Methodology of Humanities*, (81), 151-162. [In Persian]
- Arastou. (2010). *Nicomachean Ethics, translated by Mohammad Hassan Lotfi Tabrizi*, Tehran: Tarh-e Now. [In Persian]
- Cohen, Elliot D.; Zenk, Samuel. (2021). *The Role and Application of*

- Philosophy in Counseling and Psychotherapy*, translated by Mehdi Faraji Pak and Farzaneh Fakhraei. Tehran: Arjmand. [In Persian]
- Huff, Margaret. (2018). *Counseling Theories (Concepts and Skills)*, translated by Kianoush Zahra Kar, Farshad Lavafpour Nouri, and Zahra Azarhoush. Tehran: Rashid Publications. [In Persian]
- Khandan, Ali Asghar. (2014). *Fallacies*. Qom: Boostan Ketab (Center for Printing and Publishing of Islamic Propagation). (Original publication in 2001). [In Persian]
- Mohammadpour, Ahmad. (2017). *Contemporary Research Method in Humanities (Discussions on Method Policies)*. Tehran: Qoqnoos. [In Persian]
- Nabavi, Lutfollah. (2010). "Sinawi Logic, Innovations and Creativity." *Sinawi Studies (Mashkooch al-Noor) Biannual Journal*, Year Fourteen, Spring and Summer 2010, No. 43. [In Persian]
- Nazarnejad, Narges. (2021). Logic-Based Metaphysical Therapy (LBT) from Elliot Cohen's Perspective. *Philosophy and Islamic Theology*, Issue One, 203-226. [In Persian]
- Raab, Peter B. (2019). *Philosophical Counseling - Theory and Practice*, translated by Ali Alviniya. Tehran: Fararavan. [In Persian]
- Ross, David. (1998). *Aristotle*, translated by Mahdi Ghavam Safavi. Tehran: Fekr-e Rooz. [In Persian]
- Ross, David. (1998). *Aristotle*, translated by Mahdi Ghavam Safavi. Fekr-e Rooz. [In Persian]
- Shafiei Abadi, Abdullah; Naseri, Gholamreza. (2021). *Theories of Counseling and Psychotherapy*. Tehran: University Press Center. (Original publication in 1986). [In Persian]
- Warren, Christopher. (2018). *Aristotle (A Guide to Reading Nicomachean Ethics)*, edited by Moradiyeh Akbarpour and translated by Iman Khodafard. Tehran: Tarjoman-e Olum-e Ensani. [In Persian]

استناد به این مقاله: بهنیافر، مهدی، خوش‌طینت، فائزه. (۱۴۰۲). بنیادهای ارسطویی درمان منطق‌محور کوهن، فصلنامه علمی حکمت و فلسفه، ۱۹(۷۶)، ۵۳-۹۱. doi: 10.22054/WPH.2023.73418.2151

Hekmat va Falsafeh (Wisdom and Philosophy) is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

